

Türkiye Doğası

Bülent Gözcelioğlu

Demirsoyus, demirsoyi

Türkiye doğası farklı iklimsel ve jeolojik özellikleriyle çok farklı canlı türlerine ev sahipliği yapıyor. Bu canlıların bir kısmı dünyanın diğer bölgelerinde de görülürken, bir kısmı yalnızca ülkemizde yaşıyor. Bilindiği gibi canlıların çeşitliliğini, sınıflandırılmalarını biyologlar araştırıyor. Yeni bir canlı türü bulununca ya da var olan bir canlı yeniden tanımlanınca, yeni ve özgün bir adlandırma yapılması zorunlu. Ancak, yeni bir tür tanımlama sistematik biyolojide en zor çalışmalardan biri. Konuyu ve çalışılan türü çok iyi bilmek gerekli. Üstelik türler, eşeyssel farklılık, yaş grubu, mevsimsel farklılık gibi çok sayıda farklı özellik gösterebilirler. Örneğin, yazın koyu renkli olan bir türün kışın açık renkli olması, tavuskuşunun erkeğiyle dişisinin dış yapılarının farklı olması gibi. Tür, bilimsel olarak “doğal koşullar altında çiftleşip, doğurma becerisi olan yavrular meydana getiren popülasyonlar” anlamına gelir. Türler birbirine morfolojik olarak çok benzese de, çiftleşip doğurma becerisi olan yavrular meydana getirmediği sürece aynı tür olarak kabul edilmezler. Bunun için yapılan çalışmaların çok dikkatli yapılması gerekli. Yeni bir türün adlandırılması için değişik yöntemler var. Türü tanımlayan araştırmacı, örneği elde edenin adını, türün yaşadığı bölgenin adını verebilir. Bu adlandırmalarda kelime bilimsel dil Latincenin eklerinden de alarak uygunluk sağlanır. Adlandırmalarda, ilgili konularda önemli araştırmalar yapmış bilimadamlarının adı da verilebilir. Buna en iyi örneklerden birisi, ülkemizin zooloji bilimine önemli oranda katkılar yapmış Prof. Dr. Ali Demirsoy. Uzmanlığını çekirgeler üzerine yapan Demirsoy’a, bulunan yeni türlerden, çok sayıda “demirsoy” adı verilmiş. Konuyla ilgili daha geniş bilgi almak için Prof. Dr. Ali Demirsoy’u, çalışmalarını sürdürdüğü Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümü’nde ziyaret ettik. Demirsoy, ülkemizdeki biyoçeşitlilik çalışmalarının geç başladığını, ancak son zamanlarda yetişen araştırmacı sayısının arttığını ve çok iyi çalışma-

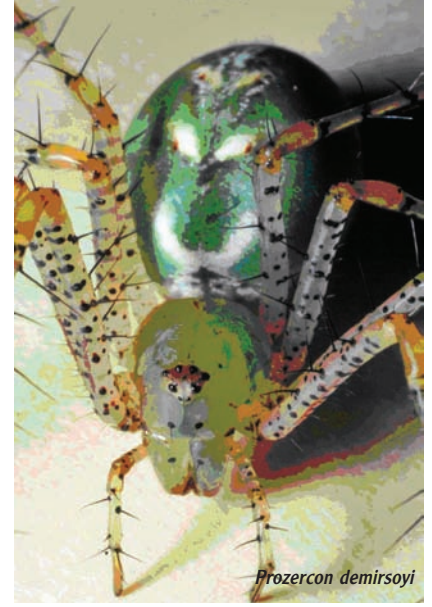
Drusus demirsoyi (fotoğraf: Füsün Sipahiler)

ların çıktığının belirtti. Önümüzdeki yıllarda da Türk araştırmacılarının tanımladığı tür sayısında, dolayısıyla “demirsoyus, demirsoyi” gibi adlandırmaların, önemli oranda artış olacağını belirtti. Bu sayımızda bu türlerden üç tanesini inceleyeceğiz.

Demirsoyus salmani.

Bu türün özelliği yalnızca tür adının değil, cins adıyla birlikte Türk araştırmacılara verilmesi. Dolayısıyla yeni bir cins tanımlanması araştırmacının niteliğini artırıyor. Bu çekirge türü, tuz oranı yüksek topraklarda, düşük rakımlı

Demirsoyus salmani

Prozercon demirsoyi

yerlerde yaşıyor. Banu Yalım, Deniz Şirin, Mehmet Taylan ve Battal Çıplak adlı araştırmacılar bu türü Belek (Antalya) sınırları içinde bulmuşlar. Yaklaşık 2 cm boyunda olan bu çekirge çayırlık ve otluk alanlarda yaşıyor. Benzer türleri gibi otçul olarak besleniyor ve bir etçile de av olurlar.

Prozercon demirsoyi

Bu tür toprakta yaşayan bir akar. Raşit Urhan ve Nuret Ayyıldız adlı araştırmacılar Artvin’in Şavşat ilçesi, Karaköy Köyü’nde, bahçelik bir yerde yosunların üzerinde bulmuşlar. Bu tür, genelde organik maddenin bol olduğu, humuslu topraklarda yaşar. Toprakta yaşayan diğer küçük canlılarla beslenir. Vücudun uzunluğu 360 µm, genişliği ise 280 µm kadar (1 mm = 1000 µ) olur.

Drusus demirsoyi

Bu tür, Füsün Sipahiler tarafından, Yedigöller’de (Bolu) bulunmuş. Larva ve pupa dönemlerini suda geçiren ve bu sırada beslenen bu hayvanlar, erginleşince beslenmezler. Erginleştikten sonraki tek amaçları üremektir ve 1-2 aylık bir süre içinde bunu gerçekleştirirler. Boyları 7-8 mm kadar olur. Kuşlara, kurbağalara, yarasalara av olurlar.